

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНИХ І ЗДОРОВИХ УМОВ ПРАЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі розглянуто вплив організаційної культури на формування безпечної та здорової робочої атмосфери. Організаційна культура визначається як сукупність цінностей, уявлень, переконань і норм, які визначають спосіб поведінки та взаємодії працівників у межах підприємства. Організаційна культура, яка сприяє відкритій комунікації та зворотному зв'язку між керівництвом та співробітниками, дозволяє вчасно виявляти проблеми безпеки та здоров'я на робочому місці і швидко реагувати на них.

Ключові слова: культура, організаційна культура, умови праці, безпека праці, здоров'я.

Abstract

This work examines the influence of organizational culture on the formation of a safe and healthy working atmosphere. Organizational culture is defined as a set of values, ideas, beliefs and norms that determine the way employees behave and interact within the enterprise. An organizational culture that promotes open communication and feedback between management and employees allows for early detection and rapid response to workplace health and safety issues.

Keywords: culture, organizational culture, working conditions, occupational safety, health.

Вступ

Оскільки феномен культури в цілому визначається як історично обумовлені рівні розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, що виражені в різних типах організації життя та діяльності людини, цікавим у контексті формування професійної культури є її інформаційна складова та способи відтворення. Подібним є тлумачення культури В. Сласт'яніним, за яким – це система надбіологічних програм людської життєдіяльності: діяльності, поведінки, спілкування, що історично розвиваються, забезпечують відтворення та зміни соціального життя в усіх його проявах. Ці програми представлені розмаїттям знань, умінь, навичок, компетенцій, норм, ідеалів, зразків діяльності та поведінки, вірувань, ідей, гіпотез, цілей, ціннісних орієнтацій та інше. Відповідно, культура накопичує, зберігає та транслює цей досвід, генерує нові програми життєдіяльності людей.

Результати дослідження

Розвиток науково-технічного процесу спричинив стрімкий розвиток технологій, що призвело до значного збільшення кількості небезпек і постійному впливу на працівників шкідливих факторів виробничих процесів. До безпечної роботи людину спонукає, перш за все, мотив самозбереження – прагнення зберегти себе від дії небезпек, пов'язаних з процесом праці. Однак, немало роль тут відіграють і соціальні мотиви: прагнення підтримати свій авторитет, справити гарне враження на керівництво і товаришів по роботі, тому що люди, які нехтують правилами безпеки, соціально осуджуються і караються [1].

Відповідно до глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом зросли вимоги щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних і здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації. Співробітництво між Україною та ЄС передбачає досягнення таких цілей: покращення якості людського життя; збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; покращення рівня забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці, зокрема шляхом проведення навчання та тренінгів з питань охорони здоров'я та безпеки праці, сприяння реалізації превентивних заходів, попередження ризиків великих аварій та управління токсичними хімічними речовинами, а також обмін

доброю практикою та результатами досліджень в цій сфері; посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень та інше [2].

Тому, одним із пріоритетів системи освіти в Україні, згідно з законом України «Про освіту», є формування безпечної поведінки підростаючого покоління, навичок дій в небезпечних ситуаціях різного походження, стійких мотивацій на необхідність безпечної життєдіяльності та здорового способу життя. Комплексний і системний розвиток культури безпеки життєдіяльності дозволить значно підвищити рівень духовного, морального та патріотичного виховання, зменшити людські та матеріальні втрати. В науковій літературі культура безпеки визначається як рівень розвитку людини і суспільства, що характеризується значущістю забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистісних і соціальних цінностей, безпечної поведінки в повсякденному житті та в умовах небезпечних та надзвичайних ситуацій, рівнем захищеності від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності.

Зрозуміло, що в таких умовах потрібно сформулювати основи культури безпеки життєдіяльності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти та розвивати її впродовж всього життя [3-15]. Тому метою введення в освітній процес дисципліни безпека життєдіяльності є теоретична та практична підготовка майбутніх фахівців з опанування знань, умінь і навичок створювати безпечні умови життя і діяльності у середовищі перебування, досягнення світоглядних принципів гармонійних стосунків людини з технікою, природою та суспільством.

Безпосередньо з культурою безпеки пов'язана організаційна культура. Організаційна культура визначається як сукупність цінностей, уявлень, переконань і норм, які визначають спосіб поведінки та взаємодії працівників у межах підприємства. Вона відіграє важливу роль у створенні робочого середовища, яке сприяє безпеці та здоров'ю працівників.

Організаційна культура включає в себе цінності, норми, символи, традиції та звичаї, що визначають спосіб функціонування підприємства. Вона може бути формальною, відображеною в офіційних документах та політиках, або неформальною, проявленою в щоденних взаємодіях та комунікації між працівниками.

Безпека на робочому місці, як було зазначено вище, є ключовим аспектом здоров'я та благополуччя працівників. Організаційна культура може впливати на безпеку шляхом створення стандартів безпеки, навчання працівників правилам безпеки та підтримки від керівництва щодо дотримання цих стандартів. Здорове робоче середовище включає в себе не лише фізичний аспект, а й психологічний. Організаційна культура, що сприяє взаємоповазі, комунікації та підтримці між працівниками, сприяє формуванню позитивної робочої атмосфери та психічному здоров'ю працівників. Успішні організації демонструють, як правильно налаштована організаційна культура сприяє безпеці та здоров'ю працівників. Зокрема, компанії, які активно впроваджують програми зі стимулювання безпеки та здоров'я на робочому місці, спостерігають зменшення кількості нещасних випадків та підвищення продуктивності.

Організаційна культура, яка сприяє відкритій комунікації та зворотному зв'язку між керівництвом та співробітниками, дозволяє вчасно виявляти проблеми безпеки та здоров'я на робочому місці і швидко реагувати на них. Ефективне керівництво відображає та підтримує цінності безпеки та здоров'я працівників. Лідери, які виявляють інтерес до добробуту своїх співробітників, створюють стимули для дотримання правил безпеки та активної участі в програмах здоров'я.

Культура, що сприяє постійному навчанню та розвитку, допомагає працівникам розуміти важливість безпеки та здоров'я на робочому місці, а також оновлювати їхні знання та навички в цій сфері. Компанії, які активно включаються у соціальні ініціативи та програми спільного відповідального ставлення до здоров'я та безпеки, демонструють свою згуртованість та зобов'язання перед співробітниками та спільнотою в цілому.

Висновки

Організаційна культура відіграє важливу роль у формуванні безпечної та здорової робочої атмосфери. Шляхом впровадження цінностей, що сприяють безпеці, підтримки співробітників та

створення позитивної робочої атмосфери, організації можуть створити середовище, яке сприяє як фізичному, так і психологічному здоров'ю працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Психологічні аспекти підвищення рівня безпеки праці. URL: <https://studies.in.ua/bjd-gandzyuk/926-rozdl-9-psihologchn-aspekti-pdvishchennya-rvnya-bezpeki-prac.html>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. Кобилянська, І. М., & Кобилянський, О. В. (2015). Формування у майбутніх фахівців-економістів культури безпеки. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 7, 2, 42-49.
4. Кобилянська, І. М., & Кобилянський, О. В. (2013). Формування загальнокультурних компетенцій з безпеки життєдіяльності у студентів вищих навчальних закладів. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 4, 1, 296–301. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка.
5. Кобилянський, О. В., & Дембіцька, С. В. (2015). Формування культури безпеки у студентів-електриків. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 43, 223–228. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер».
6. Кобилянський, О. В., & Кобилянська, І. М. (2013). Формування культури безпеки у студентів вищих навчальних закладів. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 10(269), IV, 78–85. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка.
7. Dembitskaya, S.V., Kobylianskiy, O.V., & Pugach, V. N. (2022). Assessment of formation of labor protection competences of future specialists in the process of preparation in institutions of higher education. *Вестник Alikhan Bokeikhan University*, 2 (53), 42-51. <https://doi.org/10.48501/1456.2022.10.78.005>.
8. Dhalmahapatra, K., Das, S., & Maiti, J. (2022). On accident causation models, safety training and virtual reality. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 28 (1), 28-44. <https://doi.org/10.1080/10803548.2020.1766290>
9. Platania, S., Morando, M., Caruso, A., & Scuderi V. E. (2022). The Effect of Psychosocial Safety Climate on Engagement and Psychological Distress: A Multilevel Study on the Healthcare Sector. *Safety*, 8(3), 62. <https://doi.org/10.3390/safety8030062>
10. Selleck, R., Hassall M., & Cattani M. (2022). Determining the Reliability of Critical Controls in Construction Projects. *Safety*, 8(3), 64. <https://doi.org/10.3390/safety8030064>
11. Акопова, В. Г., & Жовніренко, О.О. (2011). Управління якістю продукції на українських підприємствах машинобудівного комплексу. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*, 4, 254-259.
12. Дембіцька, С., Кобилянський, О., Горохівська, Т., Пугач, В. (2022). Розвиток вищої освіти в посткоронавірусному суспільстві. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, (62), 237–249. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-237-249>.
13. Дембіцька, С.В., & Кобилянський О.В. (2020). Концепція підготовки майбутніх фахівців механічної інженерії до працезохоронної професійної діяльності. Рекомендації до створення методичного забезпечення дисциплін освітньо-професійної програми підготовки фахівців механічної інженерії. Вінниця ВНТУ.
14. Дембіцька, С. В., Кобилянський, О. В., & Пугач С. С. (2020). Особливості підготовки до працезохоронної професійної діяльності майбутніх фахівців технічних спеціальностей за кордоном. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 58, 117–124. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-58-117-124>.
15. Використання технологій безпеки на робочому місці або сучасні технології в охороні праці. URL: <https://www.bezpeka-shop.com/ua/blog/poleznye-sovety/ispolzovanie-tekhnologiy-dlyabezopasnosti-na-rabochem-meste-ili-sovremennye-tekhnologii-v-okhrane-t/>.

Байдалюк Владислав Олегович – студент групи 5PI-216, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vadimgdm@gmail.com.

Кобилянська Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kobylyanska@vntu.edu.ua.

Vladyslav O. Baidalyuk– student of group 5PI-21b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vadimgdm@gmail.com.

Iryna M. Kobylyanska – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Life Safety and Safety Pedagogy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kobylyanska@vntu.edu.ua.